

Αρχαία Ελληνικά στη Μέση εκπαίδευση: Γνωστικό αντικείμενο και διδακτικές προσεγγίσεις

Θέμα εργασίας: Τα τρία είδη του Ρητορικού λόγου στο Γυμνάσιο

Καρακουλάκη Ειρήνη
Κεϊβανίδου Όλγα
Κουρπέτη Γεωργία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Ἔστιν δὲ τῆς ῥητορικῆς εἶδη τρία τὸν ἀριθμὸν· τοσοῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων »

Αριστοτ. Ρητορ. 1358a

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη τα τρία είδη του ρητορικού λόγου είναι:

- ◉ Συμβουλευτικός
- ◉ Δικανικός
- ◉ Επιδεικτικός ή πανηγυρικός

Οι τρεις αυτοί λόγοι διαφέρουν μεταξύ τους ως προς:

- Τον ομιλητή
- Το θέμα
- Ο ακροατής

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ

- ◉ **Πολιτικός λόγος** που εκφωνείται στις συνελεύσεις του λαού (Εκκλησία του Δήμου)
- ◉ Χρόνος αναφοράς : το **μέλλον**.
- ◉ Η συμβουλή είναι **προτροπή** ή **αποτροπή** με σκοπό την επίτευξη του συμφέροντος ή την αποφυγή πολιτικών σφαλμάτων.
- ◉ Ακροατήριο: Εκκλησία του Δήμου.

Οι ρήτορες είχαν απόλυτη ελευθερία συμβουλής και μεγάλη επιρροή στην πολιτική ζωή αλλά και την ευθύνη των εισηγήσεων τους.

Σημαντικότερος εκπρόσωπος του είδους θεωρείται ο **Δημοσθένης**

ΔΙΚΑΝΙΚΟΣ

- ◉ Λόγος που εκφωνείται στα **δικαστήρια**
- ◉ Χρόνος αναφοράς : το **παρελθόν**
- ◉ Είναι **κατηγορίες ή απολογίες** και έχουν σκοπό την απόδειξη της ενοχής ή της αθωότητας του κατηγορουμένου
- ◉ Εκφωνούνται: Άρειο Πάγο, τη Βουλή, την Εκκλησία του Δήμου και την Ηλιαία
- ◉ Ακροατήριο: Δικαστές

Οι ενδιαφερόμενοι κατέφευγαν στους λογογράφους, έμπειρους δικανικούς ρήτορες που έγραφαν τα κείμενα των λόγων.

Σημαντικότερος εκπρόσωπος του είδους ήταν ο **Λυσίας**.

ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΟΣ Ή ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

- ◉ Λόγος που εκφωνείται σε **εορτές και συγκεντρώσεις**
- ◉ Χρόνος αναφοράς : το **παρόν** (με αναφορές στο παρελθόν και στο μέλλον)
- ◉ Είναι **έπαινος ή ψόγος**
- ◉ Ακροατήριο: θεωρός (επίσημος απεσταλμένος πόλης σε άλλη πόλη ή ιερό για να παρακολουθήσει αγώνα ή γιορτή)

Ο ρήτορας συχνά υπηρετεί πολιτικές σκοπιμότητες γι' αυτό κατά τον Αριστοτέλη ο λόγος αυτός συγγενεύει με τον συμβουλευτικό.

Στο είδος αυτό περιλαμβάνεται και ο επιτάφιος λόγος.

Σημαντικότερος εκπρόσωπος θεωρείται ο **Ισοκράτης**.

ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 4, Γ' ΓΥΜΝ

- ◉ Τίτλος: «Περί ειρήνης» 19-21
- ◉ Λογοτεχνικό είδος: συμβουλευτικός ρητορικός λόγος (προτροπής)
- ◉ Συγγραφέας: Ισοκράτης
- ◉ Χρόνος: μετά το τέλος του Συμμαχικού πολέμου 357-355 π.Χ.
- ◉ Περιεχόμενο: αρνητικά πολέμου και θετικά ειρήνης
- ◉ Στόχος: σύναψη ειρήνης με πρώην συμμάχους για την ευημερία της Αθήνας
- ◉ Αποδέκτες: Εκκλησία του Δήμου
- ◉ Ύφος: συμβουλευτικό, απλό, λιτό, μετρημένο
- ◉ Ρητορικά τεχνάσματα: αντίθεση: «ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος... ἦν δὲ τὴν εἰρήνην», ηθοποιία, επίκληση στη λογική και επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 8 Γ' ΓΥΜΝ

- ◉ Τίτλος: «Κατά Λεωκράτους» 95-96
- ◉ Συγγραφέας: Λυκούργος
- ◉ Λογοτεχνικό είδος: δικανικός ρητορικός λόγος (κατηγορίας)
- ◉ Χρόνος: μετά τη μάχη της Χαιρώνειας, 338 π.Χ.
- ◉ Περιεχόμενο: σεβασμός προς τους γονείς
- ◉ Στόχος: αποδοκιμασία της αρνητικής συμπεριφοράς , έπαινος της ορθής συμπεριφοράς και παραδειγματισμός
- ◉ Αποδέκτες: δικαστήριο της Ηλιαίας
- ◉ Ύφος: ηθικό, διδακτικό, αλληγορικό, αυστηρό, επίσημο
- ◉ Ρητορικά τεχνάσματα: ηθοποιία, μυθολογικό παράδειγμα

Η ΑΘΗΝΑ ΠΡΟΠΥΡΓΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 15, Β' ΓΥΜΝ

- ◉ Τίτλος: «Επιτάφιος τοῖς Κορινθίων Βοηθοῖς» 20-22
- ◉ Συγγραφέας: Λυσίας (πιθανολογείται)
- ◉ Λογοτεχνικό είδος: επιδεικτικός - επιτάφιος ρητορικός λόγος (έπαινος)
- ◉ Χρόνος: μετά τον Κορινθιακό πόλεμο 395-387 π.Χ.
- ◉ Περιεχόμενο: προβολή της συμβολής της Αθήνας στην απόκρουση του περσικού κινδύνου (Μάχη του Μαραθώνα 490 π.Χ.)
- ◉ Στόχος: ύμνος και τιμή στους νεκρούς του Κορινθιακού πολέμου
- ◉ Αποδέκτες: θεωροί
- ◉ Ύφος: μεστό, ζωντανό, σαφές, πομπώδες
- ◉ Ρητορικά τεχνάσματα: ηθοποιία, ιστορικό παράδειγμα, υπερβολή και ωραιοποίηση

Ο **Πλάτων** στους λόγους του «Γοργίας» και «Φαῖδρος» ασκεί έντονη κριτική στη ρητορική. Αρνείται να τη χαρακτηρίσει επιστήμη ή τέχνη, αφού δεν έχει καθορισμένο αντικείμενο να διδάξει ούτε αξιόπιστη μέθοδο. Κατ' αυτόν είναι απλώς μια εμπειρία, μια ικανότητα, ένα όργανο απάτης. Ο ρήτορας, ακόμη και αθέλητα οδηγείται στην απάτη, αφού δεν έχει γνώση («επιστήμην») αλλά γνώμη μονάχα («δόξαν») για το θέμα με το οποίο ασχολείται.

Σ' αυτή την οξεία κριτική απαντά ο **Ισοκράτης** τονίζοντας την παιδευτική αξία της διδασκαλίας της. Υποστηρίζει ότι με τη διδασκαλία της ρητορικής μπορεί να επιτύχει στην πράξη ένα ευρύτερο παιδευτικό αποτέλεσμα, γι' αυτό και την ονομάζει «φιλοσοφίαν».